

Recenzii

ca fiind mai importante și competente în chestiuni de credință. Era de la sine înțeles că Roma ca și comunitate a capitalei Imperiului și a Apostolilor Petru și Pavel, a jucat un rol aparte în acest proces de dezvoltare eclezială” (p. 65).

Pentru cititorul ortodox, prezentul volum este atractiv din mai multe motive. În primul rând prezentarea și dezbateră temelor alese despre istoria bisericească veche este realizată folosindu-se ultimele cercetări în materie. Prin urmare, cine dorește o cunoaștere rapidă a stagiului dezbaterii pe marginea unei anumite teme abordate de volum, poate apela cu încredere la acesta. De asemenea, nu trebuie uitat nicio clipă că autorul este romano-catolic și, în multe privințe, exprimă punctul oficial de vedere al Bisericii sale. De exemplu, capitolele al doilea și al cincilea pot fi lecturate pentru a înțelege care este punctul general actual de vedere în interiorul romano-catolicismului, din perspectivă istorică, cu privire la dezvoltarea ierarhiei, mai ales a episcopatului în primele trei secole din istoria Bisericii, respectiv apariția și dezvoltarea primatului roman în relație cu ceea ce autorul numește „patriarhatele imperiale” până la Sinodul de la Calcedon. Volumul prezintă un interes special pentru oricine predă istoria bisericească. Este un model excelent care dovedește că această materie poate fi predată într-un mod atractiv, simplu, cu indicarea clară a surselor folosite, incluzând dezbateră ipotezelor formulate de autorii moderni și sublinierea relevanței respectivei teme pentru viața actuală a Bisericii.

Pr. Conf. Dr. Habil Daniel Buda

John Fea, *Why Study History? Reflecting on the Importance of the Past*, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan, 2013, IX+182 p., ISBN 978-0-8010-3965-2

De ce studiem istoria? Este întrebarea-titlu a volumului scris de John Fea, profesor de istorie la Colegiul Mesia (Messiah College) din statul american Pennsylvania. Subtitlul volumului – *Reflectând asupra importanței trecutului* – ne lămurește cu privire la maniera de abordare a întrebării din titlu, anume faptul că avem de-a face cu un volum în care autorul reflectă asupra importanței studierii trecutului pornind în primul rând de la experiența sa cu studenții și de la formația sa creștină (vezi *Prologul* volumului, p. VII-IX). Primul capitol cu titlul *Ce face istoricul?* (p. 1-24) începe cu enumerarea câtorva definiții ale istoriei, cele mai multe neconvenționale, care apar pe internet. De asemenea aflăm că există diferență între „istorie” și „trecut.” Dacă trecutul este suma faptelor petrecute înaintea noastră, istoria este „arta de a reconstrui trecutul” (p. 3). După ce prezintă pe scurt cei cinci „C” ai gândirii istorice care sunt atât de „la modă” printre istoricii americani, anume schimbările de-a lungul timpului (în eng. „change over time”), contextul, cauzalitatea, contingența și complexitatea, autorul arată că orice istoric este până la urmă un „revizionist” din moment ce se apleacă asupra trecutului și încearcă să-l analizeze din perspectiva/perspectivă fixate de acesta, aducând o contribuție la mai buna lui înțelegere. Capitolul al doilea cu titlul „În căutarea unui trecut utilizabil” (p. 25-46) se apleacă asupra foloaselor pe care le avem din studierea trecutului. Trecutul este omniprezent în viața și lumea în care

trăim și ne modelează viața personală precum și traiectoria lumii, societăților și bisericilor. Istoricul are datoria de a informa publicul despre modul în care trecutul se conectează cu prezentul nostru și de a ne ajuta să-l folosim astfel încât să fie util prezentului. Trecutul slujește ca bază pentru viziunea umană pentru un viitor mai bun. Capitolul al treilea seamănă trecutul „cu o țară străină” (p. 47-63). Asemeni unei țări străine, trecutul este necunoscut celor mai mulți dintre oameni. Datoria istoricului este de a „vizita” trecutul și de a spune și celorlalți, cu toată responsabilitatea, cum anume este acesta. De asemenea, prezentarea trecutului trebuie să fie plină de sens și relevanță pentru contemporani, chiar dacă, în opinia autorului, există o tendință naturală de a „consuma trecutul pentru propriile noastre scopuri”. Rolul istoricului este, prin urmare, unul comunitar. Pentru a fi obiectiv, istoricul este invitat la un „act nenatural”, anume de a se pune, cu toată smerenia, în situația celor care au trăit mai înainte pe pământ. Capitolul al patrulea „Providență și istorie” (p. 64-83) este, în opinia mea, cel mai de interes din întregul volum. Autorul încearcă să răspundă la întrebarea dacă „istoria providențială,” adică istoria care are în vedere lucrarea providențială a lui Dumnezeu în lume și discernerea voii Lui, este posibilă. Chiar dacă unii, inclusiv autorul acestui volum, cred că acest gen de istorie poate fi scrisă și transmisă, autorul cere smerenie și atașament față de taina lui Dumnezeu și a lucrării Lui în lume într-un astfel de demers. Cuvinte precum „probabil”, „poate” „s-ar putea ca” ar trebui să însoțească formularea oricărei ipoteze care are în vedere „istoria providențială.” Avem aici de-a face cu o critică la adresa acelor evangheliști americani care afirmă, fără echivoc, că identifică lucrarea pronoiei lui Dumnezeu în anumite evenimente istorice și oferă o interpretare detaliată a acestora. Capitolul V, „Resurse creștine pentru studierea trecutului” (p. 84-108), continuă linia teologică a celui precedent. Aceste resurse creștine sunt: (1) realitatea că omul este chipul lui Dumnezeu și prin urmare are capacitatea de a percepe lucrurile și realitatea, de a transmite informații și de a le analiza. De asemenea se are în vedere căderea omului în păcat și consecințele acesteia pentru natura umană; (2) Întruparea Mântuitorului și consecințele acesteia pentru perceperea trecutului și a istoriei; (3) moralitatea legată de cercetarea istorică, decurgând direct din morală creștină. Autorul insistă că toate aceste „resurse creștine” trebuie luate în serios de istoric în misiunea sa. Capitolul al șaselea cu titlul „Istorie pentru societatea civilă” (p. 109-122) este o puternică pledoarie pentru cooperarea dintre mediul eclezial și societatea civilă, precum și o demonstrație că istoria este la fel de relevantă pentru societatea civilă precum este la nivel individual, de grup sau eclezial. Mai mult, din capitolul al șaptelea aflăm că studiul istoriei este „Puterea de a transforma” (p. 123-140). Pentru a fi această putere, istoria trebuie percepută și ca angajament public, ca dragoste și ca disciplină spirituală. Capitolul al optulea în formă interogativă: „Așadar ce pot să fac cu un absolvent de istorie?” (p. 141-157) oferă câteva exemple concrete de absolvenți de istorie de-ai autorului care activează în domenii cu totul diferite decât istoria dar în care abilitățile, modul de gândire și acțiune deprinse în decursul studiilor istorice le sunt de un real folos. Epilogul volumului poartă subtitlul „Istoria și Biserica” (p. 158-171) și este un demers pentru o mai strânsă colaborare între istoricii bisericești și istorici în general, între istorici și cler, precum și pentru o mai mare apropiere între istorici în general și poporul credincios și Biserică. Volumul se încheie cu

Recenzii

un Apendix, anume „O propunere pentru Centrul pentru Istorie Americană și o Societate Civilă” (p. 172-179). Este vorba de propunerea de fondare a unui astfel de centru al cărui rațiune de a exista, viziune și implementare sunt prezentate aici.

Fiecare capitol se încheie cu un scurt rezumat. Volumul este scris în stil tipic american, adică simplu, cu numeroase trimiteri la viața cotidiană și la exemple care sunt la îndemâna experienței studenților. Prin urmare mai toate exemplele din volum sunt fie din activitatea didactică a autorului, fie din realitatea nord-americană, de aceea cine nu este familiar cu acestea va înțelege mai greu acest volum. De asemenea, volumul conține un evident iz protestant, în parte chiar evangelical american, însă merită fără îndoială citit și avut în vedere de oricine scrie despre rolul studierii istoriei și este creștin practicant. Acest volum poate fi util nu numai pentru istoricii bisericești, ci și pentru istorici în general. În mediul nostru românesc ar putea contribui la eliminarea unor prejudecăți.

Pr. Conf. Dr. Habil Daniel Buda

Ugo Sartori, *L'omelia, evento comunicativo. In cerca di tratti francescani*, Edizioni Messagero di Sant'Antonio, Padova, 2015, 119 p.

Ultimii ani au constituit, nu doar pentru arealul misionar occidental, o provocare și la nivelul paradigmei comunicaționale. Cum mai este posibil, astăzi, să propovăduiești. Ugo Sartori, un teolog franciscan cu valențe de jurnalist, a propus o serie de răspunsuri în câteva dintre lucrările sale: *Fare la differenza. Un cristianesimo per la vita buona* (Cittadella, 2011), *Tra notizia e spiritualità. Editoriali sul filo* (Cittadella, 2012), *Scenari della fede. Credere in tempo di crisi* (Padova, 2012) ori *Mi dica Padre. Domande e risposte a cuore aperto* (Padova, 2013). Toate l-au impus ca un bun cunoscător al comunicării conținuturilor de credință, experiența sa de la revista „Credere Oggi” fiind fundamentală în cunoașterea, diagnosticarea și eventuala soluționare a unor fracturi de cunoaștere ivite între cultura teologică și aula socială, a credinței imediate, trăite în mijlocul vieții cotidiene.

Beneficiind de o prefață (pp.7-14) a lui Paolo Martinelli, episcop auxiliar de Milano, un bun cunoscător al culturii propovăduirii, lucrarea suscită atenția prin câteva idei remarcabile. *Introducerea* (Actualitatea și inactualitatea unui program predicatorial) (pp.15-29), *Omilia ca eveniment comunicațional* (pp. 29- 70) și *Analiza asupra textelor fundamentale ale franciscanismului* (pp. 71-110) sunt principalele capitole ale lucrării. Pentru teologul ortodox sunt importante o serie dintre premisele de cercetare care se identifică în propunerea de analiză a lui Ugo Sartori. Pornind de la ideea că „pe când Iisus, la nunta din Cana, a schimbat apa în vin, nu puțini predicatori au căpătat abilitatea de a transforma vinul în apă, și nici aceea foarte prospătă” (p. 16). Astfel devine importantă tema dezvoltării culturii personale și sociale a predicatorului, reformatarea sa în ceea ce privește capacitatea de a ajuta oamenii să crească în viața de credință. Pornind de la nevoia unei profunde regenerări a culturii cunoașterii Evangheliei (analizată, printre alții, de B. Maggioni în lucrarea *Il prete uomo della Parola*, Cittadella, Assisi, 2010), autorul propune o serie de soluții de ieșire din mediocritatea spirituală, dinaintea unui public indefinibil, interschimbabil